

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАНА ИЛИМ МИНИСТРЛИГИ
С. ЧОКМОРОВ АТЫНДАГЫ №10 КЕСИПТИК ЛИЦЕЙ

«КАРАЛДЫ»

Усулдук комиссиянын
төрагасы: Омуралиева А.А.

(колу)
« ____ » _____ 20__ -ж.

«БЕКИТЕМИН»

Директордун окуу өндүрүш иштери
боюнча орун басары:
Усупова Э.М.

(колу)
« ____ » _____ 20__ -ж.

Силлабус

КЫРГЫЗ ТИЛИ сабагы боюнча

Кесиптер:

- ✓ Ашпозчу
- ✓ Кондитер
- ✓ Чач тарач

Түзгөн: **Омуралиева Айнура Асантуровна**

Жалпы билим бөлүмүнүн усулдук кеңешмесинде жактырылды

Токтом № _____ « _____ » _____ 20__ -ж.

(Жалпы билим бөлүмүнүн усулдук кеңешмесинин төрагасы(айымы), аты-жөнү, колу)

Бишкек -20__

Syllabus-окуучулар үчүн
окуу программасынын мазмуну:

Мазмуну:

1. Окутуучу тууралуу маалымат.
2. Курстун пререквизиттери.
3. Программаны колдонуу аймактары.
 - 3.1. Негизги профессионалдык (кесиптик) билим берүү программасынын структурасындагы предметтин орду.
 - 3.2. Кыргыз тилин окутуунун максаттары жана милдеттери.
 - 3.3. Окуучулардын билимине жана билгичтигине коюлуучу негизги талаптар.
4. Жалпы компетенция.
5. Предметтик компетенция.
6. Сабактардын өтүү убактысы жана орду.
7. Кыргыз тили сабагы боюнча тематикалык план.
8. Билимдерин текшерүү үчүн болжолдуу тапшырмалар.
9. Курстун саясаты жана академиялык жүрүм-турум эрежелери.
10. Глоссарий.
11. Негизги жана кошумча адабияттар, жана башка маалымат булактары.

Окутуунун формасы: күндүзгү

Окуу мөөнөттөрү: 10 ай; 12 ай.

1. Окутуучу тууралуу маалымат:

Аты-жөнү	Өтүү мөөнөтү жана сабактын өтүүлүүчү орду		Байланыш маалыматтар
Омуралиева Айнура Асантуровна	Группа	Аудитория	тел: +996705417403 e-mail ainuraomuralieva@mail.ru
	П-1,2,3,4,5,6,7,8,9,10	№415	
	К-11	№415	
	ПВ-12, ЧТ-13	№415	
	П 14,17, 20, 21, 22, 23	№415	

2. Курстун пререквизиттери: “Тарых”, “Орус тили”.

Курстун постреквизиттери: “Кесиптик кыргыз тил”.

Пререквизиттер: - үйрөнүлүп жаткан дисциплинаны өздөштүрүү үчүн зарыл болгон билимдер, билгичтиктер жана көндүмдөр тизмегин камтыган дисциплиналар.

Постреквизиттер:- кийинки дисциплиналарды өздөштүрүү үчүн зарыл болгон билимдер, билгичтиктер жана көндүмдөр тизмегин камтыган дисциплиналар.

3. Программаны колдонуу аймактары:

Окуу китептердин авторлору, мугалимдер жана Кыргызстанда кыргыз тилин өнүктүрүүгө катышы бар адамдардын баары үчүн колдонмо катары предметтик стандарт экинчи тил иретинде окутулуучу кыргыз тили боюнча стандарттык талаптарды, жалпы билгиликтерди, окутуунун натыйжаларын жана мазмунун аныктайт. Ал окуучулардын азыркы заманда мамлекеттик тилди билүү керектигин түшүнүшүнө жана бул тилди баарлашуу, таанып билүү, өз мүмкүнчүлүктөрүн ачуу жана социалдык ыңгайлашуу каражаты катары пайдалануу муктаждыгын канааттандырууга, ошондой эле жарандык сапаттарын калыптандырууга, ар түрдүү коомдоштуктардын өкүлдөрүнүн арасында өз ара түшүнүүчүлүккө, кыргыз элинин маданиятын өздөштүрүүгө умтулушуна өбөлгө түзөт.

Кыргыз тили – Кыргыз Республикасынын мамлекеттик тили, ал коомдук жашоонун ар кайсы: саясий, социалдык жана маданият сфераларында интеграциялык жана консолидациялоо функцияларды аткарат. Сөзсүз өтүлүүчү предмет катары кыргыз тили бардык жалпы билим берүүчү жана жогорку окуу жайларында өтүлөт. Мамлекеттик тилде сүйлөшүү жалпы билим берүү мектептин бүтүрүүчүсүнө өзүнүн өлкөсүнүн ийгиликтүү жана активдүү жараны болушуна мүмкүнчүлүк берет. Ошол эле учурда традициялык окутуу мамлекеттик тилди тил система катары окутууга багытталган жана коммуникациялык машыгууга көңүл аз бурулган.

Бул предметтик стандарт окуучулардын кептик билгилигин өнүктүрүү үчүн тил үйрөтүүнү грамматикалык нуктан ишмилдеттик-катыштык (функционалдык-коммуникативдик) нукка буруу максатында иштелип чыкты жана анын негизги талаптары менен натыйжаларын камтыды

Кыргыз тили мамлекеттик тил болгондуктан, коомду таанууга жана маданий талапка байланыштуу кыргыз тилин колдоно билүү, мамлекеттик маанилүү иш кагаздарын окуу, үналгы – сыналгылары аркылуу көргөндөрүн, уккандарын, окугандарын оозеки айтып берүү зарылчылдыгы түзүлдү.

Кыргыз тилинин ар түрдүү кубулуштарын үйрөнүү жана өздөштүрүүгө окуучуларга текстерден үзүндүлөр, экономикалык, тарыхый, географиялык, коомдук- саясий жана өлкөнү таанып билүүгө тийиштүү материалдар берилди.

Программа окуучулардын кыргыз тилинде өз оюн оозеки да, жазуу түрүндө да так берүүгө үйрөтүүгө ылайыктуу.

Бул окуу предметинде кыргыз тилинин грамматикалык темалары негизги уюштуруучу, өздөштүрүүчү материал болот да, атайын сөз өстүрүү функциясын аркалап, окуучуга кыргыз тилинин адабий лексикасын, грамматикасын, жана образдуу сүйлөө, кеп салуу ж.б. өзгөчөлүктөрүн жеткирүүдө зор эмгек кылат.

Кыргыз өкмөтүнүн кыргыз тилин мамлекеттик тил катары таануу мыйзамын ишке ашыруу тилчилердин жана жалпы эле коомчулуктун алдында чоң милдеттерди коюп отурат. Бул программа ушул милдетти аркалап кыргыз тилин өркүндөтүү жана үйрөнүүгө арналып түзүлгөн.

Кыргыз тили предметинин структурасы жана мазмуну мектеп программасынын структурасына ылайык келет.

3.1. Негизги профессионалдык (кесиптик) билим берүү программасынын структурасындагы предметтин орду:

Окуу дисциплинасы кыргыз тилдин программасы орто кесиптик билим берүүнүн негизинде иштелип чыккан жана жактырылган. Иштелүүчү окуу программасы орто кесиптик Мамлекеттик билим берүү стандарттын бир бөлүгү болуп эсептелинет. Программанын мазмуну, объектиси аркылуу окуучулардын кыргыз тилин окуп – үйрөнүү методикасы боюнча теориялык, практикалык жана тажрыйбалык адистик билгичтиктерин, көнүмдөрүн жана жөндөмдүүлүктөрүн өстүрүүгө багытталган.

Кыргыз тилин – үйрөнүүнүн негизги максаттары- улуттун рухий маданиятын, эстетикалык асыл нарктарын, дүйнө таанымын жана маданий, илимий – техникалык жетишкендиктерин таанып – билүү жана талдоо. Программа окуучулардын кыргыз тилинде өз оюн оозеки да, жазуу түрүндө да так берүүгө үйрөтүүгө ылайыктуу.

3.2. Кыргыз тилин окутуунун максаттары жана милдеттери:

Окуучулардын сөз байлыгын өстүрүү максатында сөздөрдүн, түшүнүктөрдүн лексико – семантикалык маанисин талдоо, синонимдерин, антонимдерин аныктоо, фразеологиялык айкалыштардын маанилерин чечмелөө; тааныш эмес сөздөрдү пайдалана билүү, диалектилик, говордук сөздөрдү пайдалана алуу. Окуучулардын сөздүк корун байытууга, кыргыз тилинин байлыгын оозеки жана жазуу кебинде активдүү пайдаланууга үйрөтүү.

Байланыштуу кеп боюнча окуучуларды ойду оозеки жана жазуу жүзүндө эркин, логикалык ырааттуулукта байланыштуу, сабаттуу туюнта билүүгө үйрөтүү; текст түзүү жана өркүндөтө билүүгө машыктыруу.

Кыргыз тилинин азыркы коомдогу орду жана анын өнүгүш багыттары, тилдик өнүгүүнүн тарыхый шарттары жөнүндөгү түшүнүктөргө ээ кылуу;

Өз ойлорун орфоэпиялык нормалардын негизинде туура, так айтууга, текст түзүүдө кетирилген кемчиликтерди таба билүүгө жана аларды түзөтүүнүн жолдорун, ыкмаларын колдоно алууга машыктыруу жана ага калыптандыруу;

Сөз байлыгын арттыруу, адабий тилдин нормаларын билгичтик менен өздөштүрүү, көркөм каражаттарды туура колдоно билүү менен окуучулардын логикалык ой жүгүртүүсүн өнүктүрүүгө жетишүү.

Өлкөнүн жана кыргыз элинин маданиятын үйрөнүү.

3.3. Окуучу сабактын милдеттүү бөлүгүн үйрөнүүнүн натыйжасында :

билгичтик:

кесиби боюнча жумушчу тилдин негиздерин колдонуу, иш кагаздарын мамлекеттик тилде алып баруу; жазуу жана оозеки кепти мамлекеттик тилде өнүктүрүү, кесиптик багытта сөздүк корду толуктоо; негизги кесиптик түшүнүктөрүн мамлекеттик тилде берүү жана ээ болуу;

билим:

мамлекеттик тилди үйрөнүүнү, өнүктүрүүнү жана колдонууну жөнгө салуучу ченемдик иш кагаздары;

мамлекеттик тилдин грамматикасы;
адистик боюнча жумушчу тилдин негиздерин колдонуу, иш кагаздарын мамлекеттик тилде алып баруу.

4. Жалпы компетенциялар:

Компетенциянын коду	Компетенциянын аталышы
ЖК 1.	Өзүнүн келечектеги кесибинин маңызын жана социалдык маанисин түшүнүү, ага туруктуу кызыгуусун көрсөтүү.
ЖК 2.	Жеке ишмердигин уюштуруу, кесиптик милдеттерди аткаруунун усулдарын жана ыкмаларын тандоо, алардын натыйжалуулугун жана сапатын баалоо.
ЖК 3.	Стандарттуу жана стандарттан тышкаркы кырдаалдарда чечимдерди кабыл алуу жана ага жооп берүү.
ЖК 4.	Кесиптик милдеттерди натыйжалуу аткарууга жана кесиптик, инсандык өнүгүүгө зарыл маалыматтарды издөө жана колдонууну ишке ашыруу.
ЖК 5.	Маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонуу менен маалыматты талдоо жана баалоо, маалымат маданиятына ээ болуу.
ЖК 6.	Жамаатта жана командада иштөө, кесиптештер, жетекчилик, керектөөчүлөр менен натыйжалуу байланышта болуу.
ЖК 7.	Тапшырмаларды аткаруунун натыйжасы үчүн команданын мүчөлөрүнүн ишине жоопкерчиликти өзүнө алуу .
ЖК 8.	Кесиптик жана инсандык өнүгүүнүн милдеттерин өз алдынча аныктоо, өзүн- өзү билимге жетиштирүү , квалификацияны жогорулатуу боюнча аң-сезимдүү пландаштыруу.
ЖК 9.	Кесиптик ишмердиктеги технологиялардын тез-тез алмашып туруучу шартына багыт алуу.
ЖК 10.	Илимдеги, техника жана технологиядагы, кесиптик тармактагы жаңы кубулуштардын социалдык-экономикалык жана маданий жыйынтыктарын талдоо жана баалоо жөндөмдүүлүгү.
ЖК 12.	Өзүнүн оозеки жана жазуу кебин мамлекеттик жана расмий тилде логикалык так, аргументтештирип жана түшүнүктүү кура билүү жөндөмдүүлүгү.
ЖК 13.	Өзүнүн оозеки жана жазуу кебин мамлекеттик жана расмий тилде логикалык так, аргументтештирип жана түшүнүктүү кура билүү жөндөмдүүлүгү.
ЖК 17.	Жарандык демократиялык коомдун баалуулуктарынын негизинде диалогго даярдык, жигердүү жарандык позицияны ээлөөгө жөндөмдүүлүк.

5. Кыргыз тили сабагы боюнча предметтик компетенциялар:

Компетенциянын коду	Компетенциянын аталышы
ПК-1	Кеп\катнаш билгилиги – кеп ишмердигинин негизги 4 түрүндөгү (сүйлөө, угуу, окуу, жазуу) билгичтиктерди өнүктүрүү.
ПК-2	Тил билгилиги – негизги окуучулар үчүн тандап алынган темаларга, баарлашуу чөйрөлөрү менен кырдаалдарына жараша тилдик (фонетикалык, орфографиялык, лексикалык, грамматикалык) каражаттарды колдоно билүү, үйрөнүлүп жаткан тилдеги өзгөчөлүктөр жөнүндө билимдерди, ойду туюнтуучу ар түрдүү ыкмаларды өздөштүрүү.
ПК-3	Социо-маданий билгилик – окуучулар өздөрүнүн тажрыйбасына, кызыкчылыктарына, психологиялык өзгөчөлүктөрүнө жараша белгиленген баарлашуу темаларынын, чөйрөлөрүнүн жана кырдаалдарынын чегинде, үйрөнүлүп жаткан тилде сүйлөгөн элдин маданиятына, каада-салттарына, турмуш чындыгына, тиешелүү маданиятка, салттарга аралашып, маданият аралык баарлашуу шартында өз өлкөсүн, анын маданиятын башкаларга тааныштыра билиши керек. Окуудагы жалпы талаптарды жана атайын билгичтиктерди андан ары өнүктүрүү, тилдерди жана маданияттарды өз алдынча үйрөнүү ыкмаларын, бул үчүн жаңы маалымат технологияларын колдонууну балдарга жеткиликтүү түрдө тааныштыруу да бул билгиликтин курамына кирет.

6. Сабактардын өтүү убактысы жана орду:

№	Күнү	Группасы	Сааты	Аудитория
1	Дүйшөмбү	П-1,2,3,4,5,6,7,8,9,10, К-11, ПВ 12, ЧТ 13, П 14,17, 20, 21, 22, 23	8:30 – 14:10	415
2	Шейшемби	П-1,2,3,4,5,6,7,8,9,10, К-11, ПВ 12, ЧТ 13, П 14,17, 20, 21, 22, 23	8:30 – 14:10	415
3	Шаршемби	П-1,2,3,4,5,6,7,8,9,10, К-11, ПВ 12, ЧТ 13, П 14,17, 20, 21, 22, 23	8:30 – 14:10	415
4	Бейшенби	П-1,2,3,4,5,6,7,8,9,10, К-11, ПВ 12, ЧТ 13, П 14,17, 20, 21, 22, 23	8:30 – 14:10	415
5	Жума	П-1,2,3,4,5,6,7,8,9,10, К-11, ПВ 12, ЧТ 13, П 14,17, 20, 21, 22, 23	8:30 – 14:10	415

7. КЫРГЫЗ ТИЛИ САБАГЫ БОЮНЧА ТЕМАТИКАЛЫК ПЛАН

№	Сабактын темалары	Сабактын сааты
1	Фонетикалык киришүү курсу. Кыргыз алфавитинин өзгөчөлүктөрү.	2
2	Үндүүлөрдүн жана үнсүздөрдүн бөлүнүшү.	2
3	Кыргыз тилинин муундары, үндөштүк мыйзамы, басымы жана ташымалы. Фонетикалык талдоо.	2
4	Кыргыз тилинин лексикологиясы.	2
5	Кыргыз тилиндеги синоним, антоним, омоним сөздөрү.	2
6	Кыргыз тилиндеги эскирген жана жаңы сөздөр.	2
7	Сөздүн составдык бөлүктөрү. Уңгу, мүчө. Жөнөкөй, татаал сөздөр. Кош жана кошмок сөздөр. Кыскартылган сөздөр.	2
8	Сөз түркүмдөрү. Зат атооч.	2
9	Сан атооч.	2
10	Сын атооч.	2
11	Ат атооч.	2
12	Этиш.	2
13	Кыргызстан – менин Мекеним.	2
14	Таанышуу. Өмүр баян. Үй-бүлө.	2
15	Өздүк иш кагаздары.	2
16	Кесип. Иш. Иш күнү.	2
17	Бош убакыт. Кызыгуулар.	2
18	Саякаттоо. Эс алуу.	2
19	Кыргызстандагы билим берүү.	2
20	Текшерүү иши.	2
	Баардыгы	40

Кыргыз тили предметинин мазмуну жана структурасы

- 1.Фонетикалык киришүү курсу. Кыргыз алфавитинин өзгөчөлүктөрү.
- 2.Үндүүлөрдүн жана үнсүздөрдүн бөлүнүшү.
- 3.Кыргыз тилинин муундары, үндөштүк мыйзамы, басымы жана ташымалы. Фонетикалык талдоо.
- 4Кыргыз тилинин лексикологиясы.

5. Кыргыз тилиндеги синоним, антоним, омоним сөздөрү.
6. Кыргыз тилиндеги эскирген жана жаңы сөздөр.
7. Сөздүн составдык бөлүктөрү. Уңгу, мүчө. Жөнөкөй, татаал сөздөр. Кош жана кошмок сөздөр. Кыскартылган сөздөр.
8. Сөз түркүмдөрү. Зат атооч.
9. Сан атооч.
10. Сын атооч.
11. Ат атооч.
12. Этиш.
13. Кыргызстан – менин Мекеним.
14. Таанышуу. Өмүр баян. Үй-бүлө.
15. Өздүк иш кагаздары.
16. Кесип. Иш. Иш күнү.
17. Бош убакыт. Кызыгуулар.
18. Саякаттоо. Эс алуу.
19. Кыргызстандагы билим берүү.
20. Текшерүү иши.

8. Өз алдынча иштөө үчүн темалар топтому:

1. «Тил» жөнүндө макал, ойчулдардын жазган ой пикирлерин жазуу, жаттоо.
2. Кыргыз тилинин түшүндүрмө сөздүгүн пайдаланып, көп маанилүү сөздөрдү жазып келүү.
3. Антоним сөздөргө кроссворд түзүү.
4. Өзүңөр жашаган жерлердин, суулардын аттарынын аталыштарын чечмелеп келүү.
5. Адабий чыгармалардан архаизм, историзм сөздөрдү жазып, маанисин чечмелөө.
6. Дил баян.
7. Реферат.
8. Эссе.

Рефераттын мазмунуна жана сырткы жасалгаланышына коюлуучу талаптар .

Реферат 5-7 беттен туруп, тиешелүү материалды окуп чыгып, өзүңүздүн көз карашыңызды жана далилдерди келтирүү зарыл.

Реферат жазууда план түзүп алуу максатка ылайык. Киришүү бөлүмүндө тандап алган теманын актуалдуулугун негиздеп, изилдей турган ишиңиздин максатын жана алдына койгон милдеттерди көрсөтүңүз. Негизги бөлүмүндө маселеге өз көз карашыңызды жана чечмеленишин чагылдырасыз. Корутунду бөлүмүндө иштин кыскача жыйынтыгын чыгарып, ошондой эле берилген тема боюнча дагы аткарыла турган иштерди белгилөө керек.

Рефераттын аягында пайдаланылган адабияттардын тизмеси чагылдырылышы керек.

Эгерде рефератта тигил же бул автордун сөзүн мисал келтирсеңиз, тексттин аягында эскертүү(сноска) кылынат.

Рефераттын тексти WinWord 7.0. (6.0) тексттик редактордо, Times New Roman шрифти менен терилип, саптар арасындагы аралык: 1,5, тамгалардын өлчөмү - 14, талаачалары: жогору, төмөн жана оң жагынан - 20 мм, сол жагынан- 25 мм болушу керек.

Реферат боюнча сабакта 3-5 мүнөт чыгып сүйлөп, ишинизди жактайсыз. Бардык талаптарга жооп берген ишиниз үчүн 5 баллга ээ боло аласыз.

Жазуу иши: эссе же ой пикир.

Жазуу ишинин бул түрлөрү сабактарда жүргүзүлгөн иштердин жыйынтыгында: театрда, музейлерге, сүрөт галереяларына баргандан кийин жазылат.

Эссе студенттин тигил же бул искусство түрү, анда актердун, сүрөтчүнүн иши же коюлган маселе боюнча ой жүгүртүүсүн чагылдырышы керек. Ар бир чыгып өз ишин жактаган студентке группалаштары суроо берип, пикирлерин оозеки түрүндө билдирип баа бере алышат.

Оозеки жооптун баалоо көрсөткүчүнүн таблицасы

Баа	Көрсөткүчтөр
“5” деген баа	Окуучу билимин жана ошол теманы түшүнгөнүн көрсөтөт: 1) тил түшүнүктөрүнө туура аныктамаларды берет; 2) өзүнүн ой пикирин негиздей алат, билимин практикада колдон алат, керектүү мисалдарды китептен эле келтирбестен, өз алдынча да түзө алат; 3) адабий тилдин нормаларында материалды иреттүү жана туура баяндайт.
“4” деген баа	Жооп “5” деген баадагы талаптарга дал келет, бирок өзү ондогон 1, 2 катага, ырааттуулукта жана тил кооздугундагы баяндоодо 1-2 кемчиликке жол берет.
“3” деген баа	Окуучу билимин жана ошол теманын негизги жоболорун түшүнгөнүн көрсөтөт, бирок: материалды толук эмес баяндайт жана түшүнүктөрдү же эрежелерди так эмес аныктоого жол берет; 2) өз оюн жетишерлик терең жана ишенердик далилдей албайт жана өз мисалдарын келтире албайт; 3) материалды ирээти менен баяндабайт жана тил кооздугунда баяндоодо катага жол берет.
“2” деген баа	Окуучу ылайыктуу бөлүмдүн материалын көпчүлүк бөлүгүн билбегендигин көрсөтөт, эреже жана түшүнүктөрдү так жана кыска түшүндүрүүдө катага жол берет, материалды ирээтсиз баяндайт. “2” деген баа окуучуну даярдоодо кийинки материалды ийгиликтүү өздөштүрүүсүнө олуттуу тоскоол боло турган кемчиликтерин белгилейт.

Жат жазууну баалоо көрсөткүчүнүн таблицасы

Баа	Көрсөткүчтөр
“5” деген баа	Катасыз иш же 1 одоно эмес орфографиялык, 1 одоно эмес пунктуациялык же 1 одоно эмес грамматикалык катасы бар болсо.
“4” деген баа	2 орфографиялык жана 2 пунктуациялык, же 1 орфографиялык жана 3 пунктуациялык каталар, же 4 пунктуациялык ал эми орфографиялык каталардын жок болгонунда.

	“4” деген баа 3 орфографиялык катада коюлушу мүмкүн, эгер алардын арасында бир типтегилер болсо. Аны менен бирге 2 грамматикалык катага да жол берилет.
“3” деген баа	4 орфографиялык жана 4 пунктуациялык каталар, же 3 орфографиялык жана 5 пунктуациялык каталар, же 7 пунктуациялык ал эми орфографиялык каталардын жок болгонунда. 5-класста “3” деген бааны 5 орфографиялык жана 4 пунктуациялык каталарда коюуга уруксат берилет. “3” деген баа 6 орфографиялык жана 6 пунктуациялык катада коюлушу мүмкүн, эгер алардын арасында бир типтүү жана одоно эмес каталар бар болсо. Анын менен бирге 4 грамматикалык катага да жол берилет.
“2” деген баа	7 орфографиялык жана 7 пунктуациялык каталар, же 6 орфографиялык жана 9 пунктуациялык каталар, же 8 орфографиялык жана 6 пунктуациялык каталар.

Контролдук сөздүк жат жазууну баалоо көрсөткүчүнүн таблицасы

“5” деген баа	Ката жок
“4” деген баа	1-2 ката
“3” деген баа	3-4 ката
“2” деген баа	7 катага чейин

Текшерүү иши (грамматикалык тапшырмасы бар жат жазуу)

Жат жазуу жана кошумча (фонетикалык, лексикалык, орфографиялык, грамматикалык) тапшырмадан турган текшерүү ишинде, ар бир иштин түрүнө эки баа коюлат. Жат жазууну баалоодо жогоруда айтылган нормативдерди колдонуу керек. Грамматикалык тапшырмаларды аткарууда жол берилген орфографиялык, пунктуациялык жана грамматикалык каталар, жат жазууга баа коюп атканда эсептелинет.

Сунушталган нормативдер:

Грамматикалык тапшырманы баалоо көрсөткүчүнүн таблицасы

“5” деген баа	Тапшырма туура аткарылган
“4” деген баа	Тапшырманын $\frac{3}{4}$ кем эмес бөлүгү туура аткарылган
“3” деген баа	Тапшырманын жарымынан кем эмеси туура аткарылган
“2” деген баа	Тапшырманын жарымдан кем туура аткарылган

Эссени баалоо критерийи

оң баалоо критерийлери					терс баалоо критерийлери
СТРУКТУРАСЫ					

1. Эссе темага дал келет					Эссе темага дал келбейт
2. Теманын мазмуну терең ачылган					Тема мазмунуну үстүртөн ачылган
АРГУМЕНТАЦИЯСЫ					
3. Аргументтер логикалык иретте берилген					Аргументтер чар-жайыт берилген
4. Фактылар так көрсөтүлгөн					Так эмес фактылар көп
5. Ачыкч түшүнүктөрдүн (концепциялардын) сын анализи берилген					Ачыкч түшүнүктөрдүн (концепциялардын) жетишсиз пайдаланышы
ЖАҢЫЛЫГЫ					
6. Оригиналдуу жана чыгармачыл					Оригиналдуу эмес
СТИЛИ					
7. Сулуу, даана жазуу					Түшүнүксүз жазуу
8. Топтолгон (маанилү) текст					Кайтталган тексттер, ойлор
ЖАСАЛГАСЫ					
9. Так жана жакшы жасалгаланган иш					Начар жана түшүнүксүз окулуучу иш
10. Талап кылынган көлөмү сакталган					Өтө көлөмдүү/ көлөмү аз
САБАТТУУЛУГУ					
11. Грамматика жактан туура түзүлгөн сүйлөмдөр					Грамматикалык жактан каталар көп
12. Орфографиялык каталар жок					Орфографиялык каталар бар
13. Аргументтерди келтирүүдө схемаларды/ таблицаларды эффективдүү пайдалануу					Аргументтерди келтирүүдө схемаларды/ таблицаларды эффективсиз пайдалануу
БУЛАКТАР					
14. Булактарды туура пайдалануу					Плагиат

Дилбаянды баалоо критерийи

оң баалоо критерийлери					терс баалоо критерийлери
СТРУКТУРАСЫ					
1. Дилбаян темага дал келет					Дилбаян темага дал келбейт
2. Теманын мазмуну терең ачылган					Тема мазмунуну үстүртөн ачылган
3. Дилбаяндын структурасы бир кылка берилген (киришүү, негизги бөлүк, корутунду)					Дилбаяндын структурасы иретсиз берилген (киришүү, негизги бөлүк, корутунду)
АРГУМЕНТАЦИЯСЫ					
4. Аргументтер логикалык иретте берилген					Аргументтер чар-жайыт берилген
5. Фактылар так көрсөтүлгөн					Так эмес фактылар көп
ЖАҢЫЛЫГЫ					
6. Оригиналдуу жана чыгармачыл					Оригиналдуу эмес
СТИЛИ					
7. Сулуу, даана жазуу					Түшүнүксүз жазуу
8. Топтолгон (маанилүү) текст					Кайтталган тексттер, ойлор
9. Стилдик жана стилистикалык каталар жок					Стилдик жана стилистикалык каталар бар
ЖАСАЛГАСЫ					
10. Талап кылынган көлөмү сакталган					Өтө көлөмдүү/ көлөмү аз
САБАТТУУЛУГУ					
11. Грамматикалык жактан туура түзүлгөн сүйлөмдөр					Грамматикалык жактан каталар көп
12. Орфографиялык каталар жок					Орфографиялык каталар бар
13. Аргументтерди келтирүүдө схемаларды/ таблицаларды эффективдүү пайдалануу					Аргументтерди келтирүүдө схемаларды/

					таблицаларды эффективсиз пайдалануу
БУЛАКТАР					
14. Булактарды туура пайдалануу					Плагият

Презентацияны баалоо критерийи

оң баалоо критерийлери					терс баалоо критерийлери
СТРУКТУРАСЫ					
1. Презентациялоо темага дал келет, сүйлөө, түшүндүрүү кеби так					Презентациялоо темадан четтеген, толук түшүндүрө албайт
2. Теманын мазмуну терең ачылган жана далилдер менен түшүндүрө алат					Теманын мазмуну терең ачылган эмес жана далилдер менен түшүндүрө албайт
АРГУМЕНТАЦИЯСЫ					
3. Аргументтер логикалык иретте берилген					Аргументтер чар-жайыт берилген
4. Фактылар так көрсөтүлгөн					Так эмес фактылар көп
5. Илимий тыянактар чыгарылган					Илимийлүүлүк сакталбаган
ЖАҢЫЛЫГЫ					
6. Оригиналдуу жана чыгармачыл					Оригиналдуу эмес
СТИЛИ					
7. Каражаттарды (акылдуу доска, ватман, сүрөт ж.б.у.с.) туура колдонот					Каражаттар менен иштей албайт
8. Кептин талаптары сакталган					Кептин талаптары бузулган
ЖАСАЛГАСЫ					
10. Каражаттар чыгармачылык менен иштелген					Чыгармачылык жок
САБАТТУУЛУГУ					
11. Аргументтерди келтирүүдө схемаларды/ таблицаларды эффективдүү пайдалануу					Аргументтерди келтирүүдө схемаларды/ таблицаларды эффективсиз пайдалануу

Окуучунун баасы курсту өтүү учурундагы алган бааларына жана жыйынтыктоочу текшерүүдө алган баасына көз каранды

Катышусу -10%
Активдүүлүгү - 20%
Аралык текшерүү - 30 %
Жыйынтык текшерүү - 40

9. Курстун саясаты жана академиялык жүрүм-турум эрежелери

- ✓ Сабакты калтырбоо
- ✓ Сабакка кечикпөө
- ✓ Сабак учурунда сүйлөшпөө, сагыз ж.б. тамак аштарды кабинетке алып кирбөө, чайнабоо
- ✓ Телефонду өчүрүп коюу
- ✓ Сабакка классикалык стилде кийинип келүү
- ✓ Ден соолугуна байланыштуу сабакты калтырса, маалым кат аркылуу тастыктоо
- ✓ Тапшырма аткарылбаган учурда жыйынтык баа төмөндөтүлөт
- ✓ Сабакка активдүү катышуу
- ✓ Үйгө тапшырманы өз учурунда аткарып келүү
- ✓ Жоопкерчиликтүү жана так болуу
- ✓ Калтырган күндөгү теманын мазмунуна студент өзү жоопкерчилик алат

Академиялык жүрүм-турум нормалары

- ✓ Тартиптүүлүк
- ✓ Чынчылдык
- ✓ Жоопкерчиликтүүлүк
- ✓ Командада иштей алуу

Дилбаяндардын темасы:

“Карылыр үйү керекпи?” «Кайдасың кайрымдуулук», « Кылым кыйырындагы кыргыз жаштары: базар, билим жана ыйман», «Ата журтумду коргоо – ыйык милдет», «Эне тилим – менин дилим», «Кыргыз тарыхындагы мен идеал туткан инсан», «Мен сүйгөн кесибим», «Талантына таазим кылам», «Кыргызстандын экономикасын кантип көтөрөбүз», «Баңгилик улутубузга жат көрүнүш» «Туулуп өскөн айылымдын тарыхы».

10.Глоссарий

Кыргыз тили боюнча терминдер

1. **Адабий тил** – белгилүү бир элдин жергиликтүү диалектилеринен жана оозеки сүйлөө тилинен айырмаланып, жазуу эрежелери менен нормага келтирилип, жазууда жана оозеки сүйлөөдө «туура тил» катары калыптанган тил.
2. **Активдүү лексика** – белгилүү бир тилде сүйлөөчү адамдардын речинде кеңири колдонулуучу сөздөрдүн жыйындысы.
3. **Антитеза**- эки сөздүн бири-бирине карама-каршы маанисин көрсөтүү үчүн эки түрдүү сөз тизмегин же сүйлөмдү катар айтуу.
4. **Антоним** – бир сөз түркүмүндөгү карама-каршы мааниде колдонулуучу сөздөр.
5. **Антропонимика** – тил илиминин энчилүү аттарды изилдөөчү бөлүмү (адам аттарын)
6. **Архаизм** – эскирип колдонуудан чыгып, бирок ордун жаңы мааниге берген сөздөр.
7. **Баш тамга** – сүйлөмдөрдү баштаганда, энчилүү аттарды жазууда колдонулат.

8. **Билингвизм** –эки тилдин бир өлкөдө бирдей кызмат аткарышы. Кош тилдүүлүк.
9. **Грамматикалык маани** –айрым сөздөрдүн жеке керт баштарына гана тиешелүү болбостон, алардын бир нечесине же бүтүндөй бир тобуна тиешелүү болгон, алардын грамматикалык жаратылышын аныктоого мүмкүндүк берүүчү маани: жактык, сандык, жөндөмөлүк, ж.б.
10. **Гидроним** – суу аттарын туюндурган энчилүү аттар
11. **Говор** –1).Жалпы элдик оозеки тилдин составына кирүүчү белгилүү аймакка таралган диалектинин составындагы өз ич ара дагы айрым өзгөчөлүктөргө ээ болгон тармагы.
2).Коомдун белгилүү бир соүиалдык катмарына тиешелүү тил өзгөчөлүгү.
12. **Дисемия** –эки манийни билдирген сөздөр.
13. **Диалект** –жалпы элдик тилдин жергиликтүү өзгөчөлүгүнө ылайык өзүнүн кээ бир грамматикалык, фонетикалык жана лексикалык өзгөчөлүктөрү менен айырмалануучу эң чон тармак.
14. **Диалектизм** –жалпы элдик тилге кеңири тарабаган, чыгармаларда же речте учуроочу белгилүү диалектиге тиешелүү сөздөр же сөз тизмектери.
15. **Диалектология** –тил илиминин диалектилерди изилдөөчү тармагы.
16. **Жаргон** –(француз тилинен кирген сөз, кыргызча мааниси «бузулган тил») белгилүү бир соүиалдык топтун кебиндеги адабий тилдин нормасындагы сөздүн ордуна колдонулган өтмө маанилүү сөздөр.
17. **Жалпы элдик тил** –бир тилде сүйлөгөн элдин бардыгына тегиз түшүнүктүү жана мүнөздүү тил.
18. **Идиома** –(грек тилинен кирген сөз, кыргызча мааниси «өзгөчө туюнтма») тилдеги фразеологиялык бирдик менен фразеологиялык ширешменин жалпы аталышы.
19. **Илимий тил** –илим тармактарынын ар биринин өзгөчөлүктөрүнө ылайык атайын терминдер менен байытылган жазуу стили.
20. **Интернаүионалдык лексика** –өз ара тектеш эмес бир канча тилдерде бирдей мааниде колдонулуучу сөздөр.
21. **Калька**–бир тилдеги сөздү, сөз тизмегин ошол үлгүдөгүдөй экинчи тилге сөз тизмектеринин жардамы менен которуу.
22. **Лексика** –тилдеги бардык сөздөрдүн жыйындысы.
23. **Лексикология** –тил илиминин, тилдин сөздүк составынын азыркы абалын жана тарыхый өсүш өзгөчөлүктөрүн изилдөөчү лингвистика илиминин бир бөлүмү.
24. **Лексикалык маани** –сөздүн обүективдүү чындыктагы бир текке, бир класска кирген нерселерди (көрүнүштөрдү) жалпылап, аларды башкалардан айырмалап көрсөткөн мааниси.
25. **Лексикограф** –сөздүк түзүүчү адис.
26. **Лексикография** –тилдеги сөздөрдү жыйноо жана системага келтирүү; тил илиминин сөздүктөрдү түзүү ишинин теориясын иштеп чыгуучу бөлүм.
27. **Лингвистика** –тил илими.
28. **Метафора** –загтарды, нерселерди айрым белгилеринин окшоштугуна карай башка бир сөз менен атоо.
29. **Метонимия** –бир нерсенин атын мейкиндик (орун), мезгил жактан катышына карай экинчи түшүнүктүн ордуна колдонуу.
30. **Моносемия** –бир маанийни билдирген сөздөр.
31. **Неологизм** –бир тилдеги жаңыдан пайда болгон сөздөр.
32. **Омоним** –тыбыштык түзүлүшү бирдей, бирок мааниси ар башка сөздөр.
33. **Оозеки тил** –күндөлүк тиричиликке байланыштуу коом мүчөлөрүнүн пикир алышуу муктаждыктарын канааттандыруучу тил.
34. **Омоформа** –бир же ар башка сөз түркүмдөрүнө тиешелүү болуп, айрым формалар боюнча өзгөргөндө гана окшош айтылуучу сөздөр.
35. **Омофон** –угулушшу боюнча гана бирдей болгон, бирок жазылышы боюнча айырмаланган сөздөр.

36. **Омограф** –жазууда гана бирдей тамгалар менен жазуулусуна ылайык окшоштурулган сөз жана формалар.
37. **Ономастика** –бир тилдеги энчилүү аттарды үйрөтүүчү илим.
38. **Өтмө маани** –сөздөрдүн объективдүү чындыктагы кубулуштарга тике багытталбаган нерселердин ж.б. арасындагы түр, түс, мезгил, мейкиндик ж.б. белгилерине карай колдонулган мааниси.
39. **Өздөштүрүлгөн сөздөр** –кыргыз тилине башка тилден кирген сөздөр.
40. **Пассивдүү лексика** –бир тилдеги сейрек учуроочу, эскирип колдонуудан чыгып калган, ар кандай кесиптик жана жаңы пайда болгон сөздөр.
41. **Полисемия** –к. Көп маанилүүлүк.
42. **Синоним** –тыбыштык составы ар башка, бирок маанилери бирдей же бири-бирине жакын болгон сөздөр.
43. **Семантика** –сөздөрдүн мааниси.
44. **Синекдоха** –бир нерсе жөнүндө түшүнүк берүү үчүн аны ошол заттын бир белгиси, бөлүгү менен же бөлүктү бүтүндүн аты менен атоо.
45. **Семасиология** – сөздөрдүн семантикалык маанилик өзгөчөлүктөрүн изилдөөчү лексикологиянын тармагы.
46. **Сөз** – тыбыштык жана грамматикалык жагынан калыптанган речтин бирдиги.
47. **Сөз айкашы** –эки же андан ашык толук маанилүү сөздөрдүн грамматикалык жана маанилик жактан байланышы.
48. **Сөздүк** –1) түшүндүрүү же которуу максатында алынган сөздөр алфавиттик тартип менен жайгаштырылган эмгек; 2) ошондой тартипке келтирилип, башка тилге которуу же чечмелөө үчүн алфавиттик тартипке келтирилген реестр сөздөрдүн, сөз тизмегинин жыйындысы.
49. **Табу** –сөздүн тергөө салтына байланыштуу пайда болгон мааниси.
50. **Тарыхый сөздөр, же историзмдер** – элдин өткөндөгү турмушуна байланыштуу түшүнүктөрдүн жоюлушу менен бирге активдүү сөздүк запастан чыгып, бирок белгилүү тарыхый доордун көрсөткүчү катары али азыркы тилде колдонулган сөздөр.
51. **Термин** –белгилүү түшүнүктүн атын атоо үчүн алынып, көбүнчө бир мааниде колдонулуучу сөз же сөз тизмеги.
52. **Терминология** –илимдин ар кайсы тармактары боюнча бир тилде колдонулган терминдер.
53. **Топоним** –географиялык атоолор.
54. **Топонимика** –географиялык атоолорду жыйнап, аларды изилдөөчү илим.
55. **Түндүк диалект** –кыргыз тилинин Талас, Чүй, Ысыккөл, Нарын областарында жашаган кыргыздардын тилине мүнөздүү болгон фонетикалык, грамматикалык, лексикалык жергиликтүү тилдик өзгөчөлүктөрдү камтыган диалект.
56. **Түштүк диалект** –кыргыз тилинин Ош областынын Токтогул районунан башка бүткүл райондорун жана Өзбекстан менен Тажикстанда жашоочу кыргыздардын тилине мүнөздүү фонетикалык, лексикалык, морфологиялык ж.б. тилдик өзгөчөлүктөрдү камтыган диалект.
57. **Түшүндүрмө сөздүк** –белгилүү бир тилдеги сөздөргө ошол эле тилде лексико-грамматикалык мүнөздөмө же түшүндүрмө берүүчү сөздүк.
58. **Улуттук тил** –тарыхый өсүшүндө улут тепкичине көтөрүлгөн элдин тили.
59. **Учкул сөздөр** –өтө курч, таамай айтылгандыктан ылакап болуп калган сөз же сөз айкашы.
60. **Фразеология** – тил илиминдеги сөздөрдүн туруктуу айкаштарын изилдөөчү лексикологиянын бир бөлүмү.
61. **Фразеологизм** –составы жана түзүлүшү жагынан туруктуу, жана өтмө маанидеги сөздөрдөн турган бир гана мааниге ээ болгон сөз тизмеги.
62. **Эвфемизм** –кандайдыр бир ишенимдин натыйжасында айрым түшүнүктөрдү өз аты менен атабай, анын ордуна башка атоону таап колдонулган сөздөр.
63. **Эпитет** –заттын сын-сыпатын билдирип, ага айкашуучу кошумча атоо.

64. **Эркин сөз айкашы** –бири-биринен ажыратып жиберүүгө же сөз арасына кыпчып киргизүүгө, же болбосо бир компонентин башка сөз менен алмаштырууга мүмкүн болгон сөз айкашы.

11.Негизги жана кошумча адабияттар, жана башка маалымат булактары.

Негизги адабияттар:

- А. Сапарбаев, С. Өмүралиева, Р. Эгембердиев, В. Мусаева. Кыргыз тили 10-11-кл., Бишкек, 2013 –ж.
- Н.Абылаева Кыргыз тили, 10-11-кл. Бишкек, 2008-ж.
- А.Сапарбаев. Кыргыз тили, 10-11-кл. Бишкек, 2013-ж.

Кошумча адабияттар:

- Адабият терминдеринин сөздүгү. Түзгөндөр: Ж. Шериев, А. Муратов. –Б.:
- Абдухамидова Б. Кыргызча кеп адеби. –Б.; 2007
- Азыркы кыргыз адабий тили: Фонетика. Лексикология. Лексикография. Морфология. Синтаксис. Стилистика. Текстаануу. Лингвостика. –Б., 2009.
- А.Акунова.Кыргыз тили, Синтаксис.Бишкек, 2010-ж.
- Алиева Ф. Кыргыз тилинин стилистикасы боюнча көнүгүүлөр жыйнагы. 2-басылышы. -Б., 2015.
- Атоолордун (терминдердин), сөз айкаштарынын орусча - кыргызча сөздүгү. – Б.: 2006.
- Ашырбаев Т. Кыргыз тилинин стилистикасы.2- китеп.- Б.: Педагогика, 2001.
- Ашырбаев Т. Кыргыз тилинин стилистикасы.4- китеп.- Б.:Бийиктик, 2004.
- Жапаралиева Н.Ж., Адылова Б.К. Иш кагаздарынын мамлекеттик тилде жүргүзүлүшү Б: 2010-ж.
- Карасаев Х.К. Кыргыз тилинин орфографиялык сөздүгү. Редколлегия. –Б., 2009. -640 б.
- Кыргыз тилинин антонимдер сөздүгү –Ф.: 1985.
- Кыргыз тилинин жазуу эрежелери жана аны практикада колдонууга карата методикалык көрсөтмөлөр.- Б.: Ректайм,2008.
- Кыргыз тилинин омонимдер сөздүгү. –Ф.: 1986.
- Кыргыз тилинин синонимдер сөздүгү. – Ф.: Илим,1986.
- Кыргыз тилинин түшүндүрмө сөздүгү.- Ф.: Мектеп, 1984.
- Кыргыз тилинин фразеологиялык сөздүгү. – Ф.: Илим,1980.
- Кыргыз тилинин сөздүгү. Редколлегия. I,II бөлүк. – Б., 2011.
- Өздөштүрүлгөн сөздөр.- Ф.: КСЭнин башкы ред.,1986.
- Сыдыков Ж. Байыркы кыргыз эли- байыркы кыргыз тили.- Б.: 2002.
- С.Рысбаев:Эссе-дилбаян деген эмне жана ал кантип жасалат 2013
- Руслан Чодоев: Кыргыз тилинин жазуу эрежелери 2013
- Тексттер жыйнагы (түзгөндөр: Абдувалиева Б., Секимова Б.)- Ош.: 2001.
- Үсөналиев Б. Өмүралиев Б. Азыркы кыргыз тилинин таблицалары.- Б.: 2003.
- Чолпонбаев А.К., Календерова Н.К. Сүйлөө чеберчилиги. –Б., 2002.
- Кошуева М. Мамлекеттик тилде иш кагаздарын жүргүзүү

Электрондук окуулукуртар:

- Азыркы кыргыз тили: фонетика, лексикология, морфология. Синтаксис -Б.: 2015
- Акунова А., Раимбекова М., Карамендеева Ч. Азыркы кыргыз тили. Синтаксис: ЖОЖдун студенттери үчүн. -Б.: 2010
- Акунова А., Намазбеков О., Өмүрова А. Азыркы кыргыз тили. Фонетика: ЖОЖдун студенттери үчүн -Б.: 2001
- Акунова А., Раимбекова М. Азыркы кыргыз тили. Лексика: ЖОЖдун студенттери үчүн -Б.: 2005
- Акунова А., Чокошева Б. Азыркы кыргыз тили. Морфология: ЖОЖдун студенттери үчүн -Б.: 2009
- Акматалиев А. Аалам кезип Айтматовдон салам айт... – Б.: 2012
- Алсеитов А. Накыл сөздөр

- Карасаев Х. К. Кыргыз тилинин орфографиялык сөздүгү. Мамтил жана энциклопедия борбору – Б.: 2009
- КРдин салык кызматынын орусча-кыргызча терминологиялык сөздүгү
- Мамлекеттик тил боюнча мыйзамдар, эрежелер

Интернет ресурстары:

1.ru.wikipedia.org/wiki/ кыргыз тили;

2.kyrgyzinfo.ru, кыргызча тексттер;

3.kyrgyzinfo.ru/mektep, кыргыз тил справочник (мектеп окуучулары учун);

4.students.com.kg, рефераттар;

5.bizdin.kg./kg/books/item, 85- азыркы кыргыз тилинин синтаксиси, 87-Акунова.А,

404.

Азыркы кыргыз тилинин фонетикасы , азыркы кыргыз тилинин морфологиясы;

6.ky.wikipedia.org/wiki, фонетика, кыргыз тилинин фонетикасы;

7.library.knau.kg/index.php?, азыркы кыргыз тилинин синтаксиси;

8.kyrgyz.lugovsa.net/grammar.htm, кыргыз тилинин грамматикалык справочник;

9.mam.til.kg1.avn.osu.kg/ftp/pub